

לצניעות ולטהרה בישראל

ר' מנשה דוידוביץ זצ"ל

העז והענוה לחי עולמים.¹

ובמקום גדולתו וגבורתו שם אתה מוצא ענותנותו.²

עוז, גבורה, גדולה, תחושת חיים, הבלטת מציאות, פעילות והופעת כח, ולעומתם ענוה, שפלות, רפיון מציאות, חולשת כח, העלמת חיים וחוסר פעילות. אבל כל זה רק בהגדרה מבחינה אנושית קטנת הערך, שמבטת מצומצם ואינו יכול להגדיר מדה באמיתותה הרחבה, המקיפה והכוללת את כל מלא תוכנה של המידה. ואילו בבחינה האלוקית הרתבה וגדולת הערך במבט הקדושה העצומה של קדוש ישראל הרי המידות האלה זהות ומתאימות זו לזו. העוז והענוה מתאימות יחד כשהן לחי עולמים. גם העוז מקבל את רחבות מוכנו ותקף הבעתו במלואו ובאמתתו שהם הרבה יותר ממה שהאנושיות יכולה למצוא בו, מפני שהאמת שאנו מכירים במציאות אינה האמת שבמציאות מצד עצמה, אלא האמת מצד השגתנו אותה על פי חושינו, וכלי הקיבול שלנו מוגבלים לתנאים בהם הם בנויים. הדוגמא לדבר מהגבלת חוש השמיעה של האדם לעומת חוש השמיעה של הכלב, ומהראיה התלת מימדית של האדם שעל פיה מצטיירת בעיניו המציאות מבלי שיתאפשר לו לתאר לעצמו מימד רביעי.

תכונתם המיוחדת של ישראל וסגולת נשמתם היא היא הדבקות הנפשית בה' אלוקים חיים ומלך עולם, רצון להדבק בטוב, בחיים, בקדושה, בנצחיות, וכל זה מתוך דעת אמת, ידיעת האמת והכרתה, ומתוך כור אמונה, אמונה זכה ונקיה לא לשם תועלת ולא בקטנות אלא גדלות של אמונה, שהתכונה הזאת היא פנימית, עצמית, שייכת לישראל מצד טבעם ולא מצד בחירתם. בחירה רעה לא יכולה לקלקל את התכונה הזאת ולהפסיק את מציאותה וגם מציאותה לא באה בגלל

* מאמר זה הינו פירוש על המאמר המקורי של הרצ"ה זצ"ל 'לצניעות ולטהרה בישראל' (בתוך: אור לנתיבותי עמ' רעו). מובא בחוברת 'סגולת מנשה' לעילוי נשמתו של ר' מנשה דוידוביץ זצ"ל שנהרג במלחמת יו"כ. דברים אלו לוקטו מתוך כתביו ע"י הרב אברהם רקנטי. המאמר מוכא בצורתו המקורית וללא שינויים תוכניים. המילים המודגשות במאמר הן מדברי קדשו של הרב צבי יהודה הכהן קוק זצ"ל במאמרו הנ"ל.

1. פסוקי דזמרה לשבת.

2. מגילה לא ע"א.

בחירה טובה, אלא היא טבע של גזע ישראל. אמנם בחירה טובה גורמת לגילוי האור הצפון בתכונה הזאת בהבהקתו העצומה, ולעומתה בחירה רעה ח"ו גורמת להחשכת האור ועכוב גלוי. "הדבקים בה' אלוקים חיים כלכם היום"³, כנגד הדבקות בה' אלוקים חיים. "עם יודעי אלוקיו"⁴, כנגד דעת אמת. "ומאמינים בני מאמינים"⁵ כנגד בור אמונה. הדבקות הזאת מתגלה למעשה בדבקות במידותיו והליכה בדרכיו "ללכת בכל דרכיו ולדבקה בו"⁶, כמו שלמד ר' יוחנן במגילה לא. מהתורה ומהנביאים ומהכתובים שבמקום שאתה מוצא גדולתו של הקב"ה אתה מוצא ענותנותו, מהתורה דכתיב: "כי ה' אלוקים עושה משפט יתום ואלמנה ואוהב גר לתת לו לחם ושלמה"⁷. גדולה עצומה וקדושה נוראה מול התעסקות בפרטי פרטים אישיים של המסכנים שבאדם ודאגה להם. כך גם הדרישה ללכת בדרכיו מתחילה "מה הוא חנון ורחום אף אתה היה כן" ומסתיימת "מה הוא צדיק וקדוש אף אתה היה כן"⁸. הדבקות האמיתית, השלמה והעליונה נקבעת בדוגמתה של הקדושה העליונה, "קדושים תהיו כי קדוש אני ה' אלוקים"⁹.

הקדושה היא השכלול והקיום של המציאות, "קדוש לעולם קים – אף צדיקים לעולם קימים"¹⁰. בכלל צריך להתרגל לחשוב שהרוחניות היא הצד היותר ממשי ומציאותי בבריאה, ולקרב זאת קצת לשכל אפשר ע"י הסתכלות במצב הפיזיקלי של החומר, שכל שקשר עצמי בו הוא חומרי יותר, כן פעילותו קטנה יותר. כשהקשר הוא מוצק הרי החומר פחות יעיל מאשר מאותו חומר מחומם ומומס בחום והופך לנוזל, שבו כבר קשר פחות חומרי בין פרודותיו, וכשהוא יותר מחומם והופך לגז שאז כבר אין רואים אותו ולמראה עיניים אין בכלל קשר בין הפרודות של החומר, אז פעילותו רבה עוד יותר ואז הקשר בעצמיות החומר הוא ממש רוחני. כל הדברים בעולם קיימים ונבראו יש מאין "מאמיתת מציאותו של הבורא"¹¹, ואינם חוזרים לתוהו ולאין, בגלל השגחתו של השי"ת כל רגע ורגע "מחדש בכל יום מעשה בראשית" וממילא גלוי הקדושה בכל דבר ודבר בבריאה הוא גלוי אמיתת מציאותו וקיומו. זהו המקור והיסוד והמציאות האמיתית השלמה. הקדושה הזאת מתגלית ב"נשיאת ראש" שהחטא והתרחקות מהקדושה גורם השפלת ראש

3. דברים יא לב.

4. דניאל יא לב.

5. שבת צז ע"א, במדבר רכה זה.

6. דברים יא כב.

7. דברים יז.

8. רמב"ם דעות פ"א ה"ו.

9. ויקרא יט ב.

10. סנהדרין צב ע"א.

וכפיפת קומה. אחרי חטא העגל צוה הקב"ה למשה "כי תשא את ראש בני ישראל" שהתשובה והשיבה לקדושה הם נשיאת ראש לאדם¹². וגם האדם וגוף האדם נקרא – בהסתכלות הזאת על המציאות בשכלולה ותקף קיומה – "הגוף הקדוש" כפי שנאמר על ר' יוסי בן חלפתא¹³, ולא רק הגוף אלא גם החול נעשה מקודש מתוך כך ודווקא מתוך כך מתקבלת אמיתת מציאותם ומלא תקפם שלמות הווייתם וגודל פעילותם, ולכן פכים קטנים חשובים לצדיקים וממונם חביב עליהם מגופם שבה מגלים קדושה יותר מסותרת ופנימית ועמוקה. והקדושה הזאת שייכת לתכונת נפשם הסגולית של ישראל בדבקותם בה'.

הטהרה, היא מכשירה ומבססת את הקדושה. טהרה היא נקיון המחשבות, ומכיון שכל מידה רוחנית נקנית ע"י הכנה גופנית, גם הטהרה מתבטאת בטהור הגוף. וכיוון שהחיים הם התגלות הקדושה, והטהרה מכשירה לקדושה, לכן כל איבוד הכשרה לגלוי חיים בעולם מזדהה עם טומאה ומושך טומאה על המאבד. כמו בעל קרי ונדה. דרך קנייתו של הטהרה היא ע"י שיחשוב ויתבונן על פחיתות הטבע החומרי החשוך והגס¹⁴, ואילו הקדושה מתבטאת בדבקות כזאת עצומה שאפילו המעשים הגשמיים אצלו חוזרים להיות עניני קדושה ממש¹⁵, וממילא כשם שהקדושה שייכת לתכונת נפשם המיוחדת של ישראל, גם הטהרה המכינה לקדושה שייכת לתכונה מיוחדת זו. שהקדושה מציינת בישראל מהות, המתבטאת ע"י ברית קודש החתומה בכשרנו, שבה אפילו ישראל שאין בו בפועל כריתת הברית הזאת מהותו היא כזאת "כל ישראל נקראו מולים"¹⁶, ולעומתה, חסרון הברית הזאת היא זהות של טומאה, היפוכה של טהרה. כשם שציון מהותם של ישראל הוא בקדושה – ברי קודש, מולים, כך חסרון המהות הוא חסרון הטהרה ומציאות הפוכה הטומאה. הרי שהטהרה שייכת למהותה של ישראל.

"ערל וטמא"¹⁷ "ערל כטמא"¹⁸ "הפורש מן הערלה כפורש מן הטומאה"¹⁹.

הצניעות מתבטאת גם בדמותו החיצונית של האדם וגם בלבשו. אותם אברים הצנועים באדם הם בעלי שרירים לא רצוניים ואי אפשר להפעילם כפי שמפעילים את האברים בעלי השרירים הרצוניים. הגוף בנוי כך שכדי לא להיות צנוע צריכים

12. אור החיים תחילת פרשת כי תשא.

13. בירושלמי ברכות פ"ג ה"ד.

14. מסילת ישרים יז.

15. שם כו.

16. נדרים פ"ג מ"א.

17. ישעיהו נב.

18. חגיגה ד ע"ב.

להתאמץ ולעשות מעשים מיוחדים ולתכנן באופן מיוחד את התלבושת. הצניעות קשורה לטהרה "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם" אחרי לבבכם – זו מינות, ואחרי עיניכם – זו זנות²⁰. הצניעות מתבטאת בהופעה החיצונית הנגלית למראה עינים תרות. וחוסר הצניעות גורם להפסד הטהרה. טהרת העינים מבחינת הסתכלות ומבחינת הופעה והצגת מראה, קשורה לטהרת הלב. ומובן שגם הצניעות, כמו הטהרה, שייכת לתכונת אופיים של ישראל. ישראל נקראים "מצוינים בלבושיהם"²¹ שאעפ"י שהיו משוקעים במ"ט שערי טומאה מהותם זו של ציון לבוש גרמה הצלתם וגאולתם ממצרים. על שינוי "ערקתא דמסאנא" שרוך נעל, שהיה לבוש צניעות המיוחד "בתרבות היהודית" חייבם למסור את הנפש בשעת גזירות שמד²². ישעיהו שמדבר בחזונו על יהודה וירושלים, "הרוחניות הגבוהה של היהדות, מוכיח על הדבקות בתרבות נכר "ובילדי נכרים ישפיקו"²³ המתבטאת כתלבושת בנות ציון. "יעץ כי גבהו בנות ציון ותלכנה נטויות גרון ומשקרות עינים הלוך וטפוף תלכנה וברגליהם תעכסנה... ביום ההוא יסיר ה' את תפארת העכסים והשביסים והשהרונים" וכו'²⁴, ודורש להדבק בתרבות העצמית הישראלית "צור תעודה חתום תורה בלמודי"²⁵.

במבט קטן, בהסתכלות מצומצמת, כמיעוט הבנה, נראות הצניעות והטהרה כמנוגדות לשכלול המציאות במלא החוסן והתוקף, העוז והגבורה, אבל במובן הגדול והשלם הרי דווקא כמו שהן בסיסי הקדושה והכנותה, וקדושה הרי היא המציאות השלמה והקיימת בגלויה, כמו כן הן גם בסיסי החוסן והגבורה והחיל, ודווקא הן. ורק על גבי בסיס זה אפשר להגיע לגבורה וחיל אמיתיים. כמו שמוכן שהקדושה ויסודותיה – הדבקות והאמונה – הם מקורות הגבורה והחיל, כך גם הצניעות והטהרה המכשירות להשגת הקדושה והשייכות אליה. טהרתו של מחנה ישראל היא המגלה את קדושת עוזו ופלא גבורתו. "כי תצא על מחנה אויבך ונשמרת מכל דבר רע"²⁶ כי יהיה בך איש אשר לא יהיה טהור מקרה לילה ויצא מחוץ למחנה לא יבוא אל תוך המחנה והיה לפנות ערב ירחץ במים וכבא השמש יבא אל תוך המחנה. ויד תהיה לך מחוץ למחנה ויצאת שמה חוץ ויתד תהיה לך על אזנך והיה שבתך חוץ וחרפת בה וכיסית צאתך כי ה' אלוקיך מתהלך בקרב מתנך

להצילך ולתת אויבך לפניו והיה מחנה קדוש"²⁷, עד כאן טהרה במחנה. ואמרו חז"ל: להצילך שלא יפגע אחד מכם אפילו לא יפצע, ולא כמו שהתרגלנו לצערנו שבמלחמה נופלים אנשים. קדושת עוז יש בישראל על גבי הטהרה וכתוצאה ישירה ממנה. ולגבי הצניעות, פלא גבורה, המבוטא בהמשך הפסוק "ולא יראה בך ערות דבר ושב מאחריך" הרי הבטחה מפורשת לחיילי ישראל לצאת למלחמה ולשוב כולם בשלום בלי כל פגע, כאשר יצאו כן יבואו, וכבר היו דברים מעולם. בפרשת מטות, הלכו שנים עשר אלף איש ישראל שהיו בערבות מואב, ירדו למדין והביאו אלפי שבויים באדם ובבהמה ושלל רב והשרים אומרים "לא נפקד מאתנו איש" כולם שלמים חזרו. וכן בספר המקבים מסופר שהלך יהודה להציל את יהודי הגלעד מנקמת הגויים על נצחונותיו את הרומאים, מסופר שחזרו עם היהודים ולא נפגע אחד מהם. וזה בדיוק כמו שזכירת עם ישראל את ה' אלוקיו הנותן לו את הכוח לעשות חיל היא המגלה את המקור האמיתי של כחו ועצם ידו של ישראל העושה לו את החיל הזה. "ואמרת בלבבך כחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה וזכרת את ה' אלוקיך כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל"²⁸ והיא מגלה את הופעתם של גיבורי יהודה בכל הדר גאונם ותיקפי ישראל בכל תפארת נצחם. "אלה ברכב ואלה בסוסים ואנחנו בשם ה' אלוקינו נזכיר"²⁹. ובבנין הדר גאון תפארת עוזנו ירושלים וביהמ"ק אמר נחמיה לעם להתחזק נגד השכנים האויבים "ואמר אל התרים ואל הסגנים ואל יתר העם אל תיראו מפניהם את ה' הגדול והנורא זכרו והלחמו"³⁰. גם ישעיהו מכנה את שומרי ירושלים על חומותיה "המזכירים את ה' אל דמי לכם" ואל תתנו דמי לו עד יכונן ועד ישים את ירושלים תהלה בארץ³¹, כל אלה על יהודה. ועל ישראל אומר ישעיהו "שמעו זאת בית יעקב הנקראים בשם ישראל וממי יהודה יצאו הנשבעים בשם ה' ובאלקי ישראל יזכירו"³². "שמעו איים אלי והקשיבו לאמים מרחוק ה' מבטן קראני ממעי אמי הזכיר שמי וישם פי כחרב חדה בצל ידו החביאני וישימני לחץ כרור באשפתו הסתירני ויאמר לי עבדי ישראל אשר בך אתפאר"³³ "ונתתיך לאור גויים להיות ישועתי עד קצה הארץ"³⁴, ועוד, "ואמרתם ביום ההוא הודו לה' קראו בשמו והודיעו בעמים עלילותי הזכירו כי נשגב שמו זמרו לה' כי גאות עשה מודעת זאת בכל הארץ צהלי ורני ישבת ציון כי

27. דברים כג י"ט.

28. דברים ח יז יח. עיין דרשות הר"ן תחלת דרוש עשירי.

29. תהילים כ ח.

30. נחמיה ד ח.

31. ישעיה סב ו"ד.

32. ישעיה מח א.

33. שם מט א"ג.

20. עיין ברכות י"ב ע"ב.

21. כליבו הגדה של פסת.

22. סנהדרין ער, הגה"מ יסורי התורה פ"ה.

23. ישעיה כו.

24. שם.

25. שם ח טז.

גדול בקרבך קדוש ישראל³⁵. בהנחת היסוד לסדר מנהל הקדש הציבורי שבא סמוך למתן תורה כתוב: "ואתה תחזה מכל העם אנשי חיל יראי אלוקים אנשי אמת שנאי בצע"³⁶ מגדיר החזון העליון, שהסכים הקב"ה על זאת, את האנשים המתאימים למעמדות למנהל הקדש הציבורי כאנשי חיל יראי אלוקים. דווקא מתוך שהם יראי אלוקים הם אנשי חיל, ודווקא מתוך שהם אנשי חיל הם מוכרחים להיות יראי אלוקים כיון שמדות אלה זהות ומתאימות יחד. כמו שברור ומוכן שמתוך שהם אנשי אמת הם שונאי בצע, ומתוך שהם שונאי בצע הם אנשי אמת שזה מתקשר לזה ברור, כך גם אנשי חיל אע"פ שבהסתכלות מצומצמת אינו נראה כמזדהה עם יראי אלוקים, אנשי חיל חזון עליון, הם מתאימים והכרחיים זה לזה. ובאופן זה יש להביט על כל עקרה של תכונת אופים של ישראל בכללותם ובפרטותם, בצבור וביחידים, שעצם מהותם בדוגמא עילאית היא הענוה. "המעט מכל העמים"³⁷, שממעטים עצמכם לפני³⁸, הדוגמא ממהותם העצמית של ישראל לפני הקב"ה היא הענוה "שממעטים עצמכם לפני" ומתוך שזאת היא הדוגמא של מעלה, מצטרפת למהותם ולתכונת אפים גם קביעות סימני מדותיהם, המדות הקבועות בהם, המסמנים את זרעו של אברהם אבינו (רחמנים בישנים וגומלי חסדים³⁹).

בתקופת תחייתנו אחרי שבמצב הגלות בגולה אנו נחשבים כמתים, כעצמות יבשות, עתה אנו בתקופה שבה אנו חוזרים לחיים ישראלים אמיתיים, בתהליך גאולתנו ופדות נפשנו, כפי שחזה יחזקאל הנביא, העצמות היבשות – "כל בית ישראל המה"⁴⁰. המאורעות המופיעים עלינו חדשים לבקרים הם תהליך של גאולה מובטחת ופדיון נפשנו ששקעה ונעבדה בהיותנו בגלות, במעבר העליה ממדברות העמים, "והוצאתי אתכם מן העמים וקבצתי אתכם מן הארצות אשר נפוצתם ביד חזקה ובזרוע נטויה ובחמה שפוכה, והבאתי אתכם אל מדבר העמים ונשפטתי אתכם שם פנים אל פנים, כאשר נשפטתי את אבותיכם במדבר ארץ מצרים כן אשפט אתכם נאם ה' אלוקים, והעברתי אתכם תחת השבט והבאתי אתכם במסרת הברית, וברותי מכם המרדים והפושעים בי מארץ מגוריהם אוציא אותם ואל אדמת ישראל לא יבוא וידעתם כי אני ה'⁴¹, במקומות אחדים נרמז השם הזה, מדבר העמים, על השואה הנוראה. ועליה מסבלות עול גויים "ועבדת את אויביך אשר ישלחנו ה' כן

35. שם יב ד"ו.

36. שמות יח כא.

37. דברים ז ז.

38. חולין פט ע"ב.

39. יבמות עט ע"א.

40. יחזקאל לו, לקוטי הגר"א בסוף ספר"צ.

ברעב ובצמא ובעירוס ובחוסר כל ונתן כרזל על צוארך עד השמידו אותך"⁴² אשר במחשכים גולגלנו בהם כמתי עולם "במחשכים הושיבני כמתי עולם"⁴³. משם עלינו אל ישוב ארץ חמדה – "ואנכי אמרתי איך אשיתך בבנים ואתן לך ארץ חמדה נחלת צבי צבאות גויים"⁴⁴.

ארץ חיים "ונתתי צבי בארץ חיים"⁴⁵ מורשת הקדומים "והבאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אותה לאברהם ליצחק וליעקב ונתתי אותה לכם מורשה אני ה' "⁴⁶ "אשר נשבעת לאבותינו ממי קדם"⁴⁷ ומשגב חרות עולם "ויוצא את עמו ישראל מתוכם לחרות עולם"⁴⁸. בתקופת זמן הסטורית כזו הולכת ומתגלית שאיפת הגבורה והעזו, החיל והחוסן של הבראת החיים הישראלים ושכלולם.

יש רצון עז וכביר לגלות חיים בריאים ישראלים משוכללים שיתבטאו בגבורה ובעוז בחיל ובחוסן, בפעילות ובהרגשת חיים וגדלות מציאות. ומתוך הרצון היפה הזה והטוב באידיאליותו מסתבכים ומתקשים לקלוט את אור הנעם של הצניעות והטהרה הישראלים המקוריים בכל תפארתן, בגלל ההמצאות בגלות במשך שנים כה ארוכות באויר טמא ובעפר טמא, "שגזרו על גושה ועל אוירה טומאה משום ארץ העמים"⁴⁹, מתוך האחיזה באויר העמים וגוש עפרותיהם, באה תפיסת מובנן של הצניעות והטהרה בצמצום, כאלו שעל ידיהן מתחייב דכאונו של האדם מישראל וכפיפות קוממותו שכך מתבטאות הצניעות והטהרה בקטנות ערכם, מצב גלותי של כפיפות קומה וחוסר תחושת חיים, בניגוד למצב של רוממות תקומת ישראל בגאון ובתפארת בעז ובגבורה בתוקף ובגדולה בהתחדשות ימיו כקדם, "השיבנו ה' אליך ונשובה חדש ימינו כקדם"⁵⁰.

מתוך שרעיון היהדות על תכלית היהדות הבריאה מקבל ערכו האמיתי ואמוצו רק על ידי שקועו בארץ ישראל, ע"י השייכות הפנימית העמוקה והמהותית שיש לארץ ישראל אל הרעיון הזה הנשאב ומשפע ומתעמק ע"י הרזים, סוד ה', שהם היסוד הפנימי האמיתי הנמצא ברעיון זה, מתוך כך אי אפשר לאדם מישראל שיהיה מסור ונאמן למחשבותיו הגיונותיו רעיונותיו ודמיונותיו בחוץ לארץ כמו

42. דברים כח מח.

43. איכה ג ו.

44. ירמיה ג יט.

45. יחזקאל כו כ.

46. שמות ו ח.

47. מיכה ז כ.

48. אמת ואמונה, תפילת ערבית.

49. ויחיזי ח ע"ב - שורח טו ע"ב.

50. ויחיזי ח ע"ב - שורח טו ע"ב.

שבארץ ישראל. לפי גודל התשוקה והקישור של האדם לארץ ישראל הרי רעיונותיו מזדככים מיסוד אירא דארץ ישראל. הדמיון אשר בארץ העמים עכור הוא, מעורב במחשכים, בצללי טומאה וזיהום, לא יוכל להתנשא למרומי קודש ולא יוכל להיות בסיס לשפעת האורה האלוקית המתעלה מכל שפלות העולמים ומיציריהם.⁵¹

הרצון המקורי הוא רצון הטוב, רצון לחזור למקורות עז רוחם וגבורת חילם של ישראל, אך חוסר האמצעים הרוחניים להוציא רצון זה אל הפעל במלוא מובנם של המידות האלה שמוכרחים לבא דווקא דרך צניעות וטהרה אל הקדושה והגדולה, מתוך אמצעים פסולים, שנפסלו בטומאת הגלות, בהבנת מושגים רק בצמצום ובקטנות ערך כפי מצב השפלות בגלות, מתוך הבנה מוטעית של המדות המוכרחות לנו ערך כפי מצב השפלות בגלות, מתוך הבנה מוטעית של המדות המוכרחות לנו בשביל העז והגבורה, הן הצניעות והטהרה המכשירות ומבססות לקדושה המהוה את אמיתת גבורת החיים והמציאות כולה, מתוך כך מגיעים לראות לצערנו היום את הפירצה הנוראית בצד הצניעות והטהרה בישראל לא מתגשם הרעיון והרצון לחזור ולגלות את העז והגבורה הישראלים במקוריותם ובמלא תקפם העצמי האמיתי, לפיכך הצורך והחיוב של גלוי אור אמיתתן של הצדקות והקדושה, הצניעות והטהרה הישראליות שכולן אחד, ככל מלא גדלן של שיכותן לעצמיות הויתתה וטבעיותה של האישיות והציבוריות הישראלית אשר אך ממנה לה העז והחיל, הגבורה והקוממיות. שכיון שבאומה כולה, הצבוריות הישראלית, בכנסת ישראל, ישנה התכונה הסגולית הטבעית, העצמית, הלא בחירתית, של הכרת החיים רק באלוקיותם בהיותם הופעת הדבקות באלוקים חיים, ומן הטבע הכללי הזה שבכנסת ישראל מתפשטת הכרה זו על כל יחיד ויחיד שבה עד שכל הצלחתו וטובו ושלמות תכליתו של כל יחיד יהיה ככל שידע יותר שהטבע הכללי הזה מתעמק בתוכו ומתבלט מתוכו עד שכל כולו נעשה אדם כללי שכל מעשה שיעשה ימשך מתכונת כללות האומה.⁵² לכן מכאן העז והחיל של האומה, תתקומם, בתקומת גאוה של נשיאת ראש וזקיפות קומה, באחרית ימינו אלה, הטהרה והצניעות הישראלית המקורית, בכל חסן משמרתה, "והיה אמונת עתיך חסן ישועות חכמת ודעת"⁵³ "חסן זה סדר נשים"⁵⁴ ודקדוק אחריותה אשר בבריאות התודעה של רציפות הדורות וקדושת חיי עולם הנטועים בתוכנו. כי השמירה על טהרת ישראל בכל דקדוקיה, אחראית היא לבריאות נפשות בני העם ותודעתם והמשך קיומם המתאים

51. אורות ארץ ישראל א"ה.
52. שבת הארץ בהקדמה.
53. ישעיהו לג ו.
54. שבת לא ע"א.

לחיי תורה בדורות האומה. בני נדה פגומים הם⁵⁵ ועזי פנים הם חצופים וקרובים לסור מדרך ה'⁵⁶. ובזכות הצניעות שנהג ר' אליעזר בן הורקנוס באשתו היו בניה יפייים כל כך⁵⁷. וכן ת"ר שבעה בנים היו לה לקמחית וכולם שמשו בכהונה גדולה אמרו לה חכמים מה עשית שזכית לכך אמרה להם מימי לא ראו קורות ביתי קלעי שערי⁵⁸. ותורה שבע"פ הם חיי עולם הנטועים בתוכנו⁵⁹ היא המתגלית בקיומנו כעם ישראל שומר מצוות ה' בכל דקדוקיהן ופרטיהן.

שמירת חוקי התורה מועילה לשמירת הבריאות הגופנית והנפשית כעדות הרופאים בימינו. הדקדוקים שדורשת הטהרה בישראל שבלעדיהם אין טהרה כלל, הם אחראים לקיום דורות ישראל אבות ובנים בבריאות ושלמות הגוף והנפש. תקומת הטהרה והצניעות בימינו אלה תגלה את פרצופו השלם והאמיתי בפרטים ובכלל, האישי והציבורי, של ישראל הנגאל הקיים וחי בארץ נחלתו, תגלה את שגב עוזו ואת אמיתת גבורתו וענות צדקו, ותביא אותנו למעמד של נשגבים בעוז גבורים וצדיקים בעולם כולו. והיה אמונת עתנו חוסן ישועות וחכמת ודעת יראת ה' היא אוצרנו⁶⁰ אמונת עתנו זאת שהיא עת גאולתנו עת הזמיר הגיע וקל התור נשמע בארצנו, תהיה לנו להופעה ראויה של חסן ישועתנו וגלוי חכמתנו לפני הגוים בגודל דעתנו והיא יראת ה' אוצרנו. שדוקא יראת ה' היא תהלהלל בחן וביופי⁶¹ כי החן והיופי מופיע דוקא דרך יראת ה' המשכללת את המציאות ונותנת לה את תוקף קיומה בשלמות צורתה החיננית והיפה ובכח ובחוזק ובאומץ. "באלוקים נעשה חיל והוא יבוס צרינו"⁶² בשם אלוקינו נדגול ונרננה בישועתו⁶³ "וגברתים בה' ובשמו יתהלכו"⁶⁴.

55. יבמות מד ע"ב.
56. כלה א.
57. נדרים כ ע"א.
58. יומא ט"ז ע"א.
59. טור או"ח קלט.
60. ע"פ ישעיה לג ו.
61. משלי לא ל.
62. תהילים ס יד.
63. תהילים כו ו.
64. זכריה י"ב.

שבארץ ישראל. לפי גודל התשוקה והקישור של האדם לארץ ישראל הרי רעיונותיו מזדככים מיסוד אורא דארץ ישראל. הדמיון אשר בארץ העמים עכור הוא, מעורב במחשכים, כצללי טומאה וזיהום, לא יוכל להתנשא למרומי קודש ולא יוכל להיות בסיס לשפעת האורה האלוקית המתעלה מכל שפלות העולמים ומיציריהם.⁵¹

הרצון המקורי הוא רצון הטוב, רצון לחזור למקוריות עז רוחם וגבורת חילם של ישראל, אך חוסר האמצעים הרוחניים להוציא רצון זה אל הפעל במלוא מובנם של המידות האלה שמוכרחים לבא דווקא דרך צניעות וטהרה אל הקדושה והגדולה, מתוך אמצעים פסולים, שנפסלו בטומאת הגלות, בהבנת מושגים רק בצמצום ובקטנות ערך כפי מצב השפלות בגלות, מתוך הבנה מוטעית של המדות המוכרחות ערך כפי מצב השפלות בגלות, מתוך הבנה מוטעית של המדות המוכרחות לנו בשביל העז והגבורה, הן הצניעות והטהרה המכשירות ומבססות לקדושה המהוה את אמיתת גבורת החיים והמציאות כולה, מתוך כך מגיעים לראות לצערנו היום את הפירצה הנוראית בצד הצניעות והטהרה בישראל לא מתגשם הרעיון והרצון לחזור ולגלות את העז והגבורה הישראליים במקוריותם ובמלא תקפם העצמי האמיתי, לפיכך הצורך והחיוב של גלוי אור אמיתתן של הצדקות והקדושה, הצניעות והטהרה הישראליות שכולן אחד, בכל מלא גדלן של שיכותן לעצמיות הויתה וטבעיותה של האישיות והציבוריות הישראלית אשר אך ממנה לה העז והחיל, הגבורה והקוממיות. שכיון שבאומה כולה, הציבוריות הישראלית, בכנסת ישראל, ישנה התכונה הסגולית הטבעית, העצמית, הלא בחירתית, של הכרת החיים רק באלוקיותם בהיותם הופעת הדבקות באלוקים חיים, ומן הטבע הכללי הזה שבכנסת ישראל מתפשטת הכרה זו על כל יחיד ויחיד שבה עד שכל הצלחתו וטובו ושלמות תכליתו של כל יחיד יהיה ככל שידע יותר שהטבע הכללי הזה מתעמק בתוכו ומתבלט מתוכו עד שכל כולו נעשה אדם כללי שכל מעשה שיעשה ימשך מתכונת כללות האומה.⁵² לכן מכאן העז והחיל של האומה, תתקומם, בתקומת גאוה של נשיאת ראש וזקיפות קומה, באחרית ימינו אלה, הטהרה והצניעות הישראלית המקורית, בכל חסן משמרתה, "והיה אמונת עתיך חסן ישועות חכמת ודעת"⁵³ "חסן זה סדר נשים"⁵⁴ ודקדוק אחריותה אשר בבריאות התודעה של רציפות הדורות וקדושת חיי עולם הנטועים בתוכנו. כי השמירה על טהרת ישראל בכל דקדוקיה, אחראית היא לבריאות נפשות בני העם ותודעתם והמשך קיומם המתאים

51. אורות ארץ ישראל א"ה.

52. שבת הארץ בהקדמה.

לחיי תורה בדורות האומה. בני גדה פגומים הם⁵⁵ ועזי פנים הם חצופים וקרובים לסור מדרך ה'⁵⁶. ובזכות הצניעות שנהג ר' אליעזר בן הורקנוס באשתו היו בניה יפיפיים כל כך⁵⁷. וכך ת"ר שבעה בנים היו לה לקמחית וכולם שמשו בכהונה גדולה אמרו לה חכמים מה עשית שזכית לכך אמרה להם מימי לא ראו קורות ביתי קלעי שערי⁵⁸. ותורה שבע"פ הם חיי עולם הנטועים בתוכנו⁵⁹ היא המתגלית בקיומנו כעם ישראל שומר מצוות ה' בכל דקדוקיהן ופרטיהן.

שמירת חוקי התורה מועילה לשמירת הבריאות הגופנית והנפשית כעדות הרופאים בימינו. הדקדוקים שדורשת הטהרה בישראל שבלעדיהם אין טהרה כלל, הם אחראים לקיום דורות ישראל אכות וכנים בבריאות ושלמות הגוף והנפש. תקומת הטהרה והצניעות בימינו אלה תגלה את פרצופו השלם והאמיתי בפרטים ובכלל, האישי והציבורי, של ישראל הנגאל הקיים וחי בארץ נחלתו, תגלה את שגב עוזו ואת אמיתת גבורתו וענות צדקו, ותביא אותנו למעמד של נשגבים בעוז גבורים וצדיקים בעולם כולו. והיה אמונת עתנו חוסן ישועות וחכמת ודעת יראת ה' היא אוצר⁶⁰ אמונת עתנו זאת שהיא עת גאולתנו עת הזמיר הגיע וקל התור נשמע בארצנו, תהיה לנו להופעה ראויה של חסן ישועתנו וגלוי חכמתנו לפני הגויים בגודל דעתנו והיא יראת ה' אוצרנו. שדוקא יראת ה' היא תתהלל בחן וביופי⁶¹ כי החן והיופי מופיע דוקא דרך יראת ה' המשכללת את המציאות ונותנת לה את תוקף קיומה בשלמות צורתה החיננית והיפה ובכח ובחוזק ובאומץ. "באלוקים נעשה חיל והוא יבוס צרינו"⁶² בשם אלוקינו נדגול ונרננה בישועתנו"⁶³ "וגברתים בה' ובשמו יתהלכו"⁶⁴.

55. יבמות מד ע"ב.

56. כלה א.

57. נדרים כ ע"א.

58. יומא ט"ז ע"א.

59. טור או"ח קלט.

60. ע"פ ישעיה לג ו.

61. משלי לא ל.

62. תהילים ס יד.

63. תהילים כו.